

KOVÁCS RAMÓNA

A modern koreai ember vallásos élete – a vallásosság a spiritualizmus ezer módja

---

Bevezető

Több koreai vallással foglalkozó előadás meghallgatása után Koreába érkezve személyesen is megtapasztalhattam azt a kivételes szinkretizmust és vallási és spirituális együttélést, amelyet e tanulmányban hangsúlyozni szeretnék. Ahogy a Koreáról beszámoló írások többsége leírja, ahogy sötétedik, úgy gyűlnak ki a fények és jelennek meg egymást után a fehér és piros keresztiek szerte a városokban, jelölvén, hogy ott templom vagy katedrális található. Napközben könnyen láthatunk idős férfiakat Isten szavaival teleírt transzparenszekkel, vagy hallhatunk az utcán sétálva vallásos dalokat éneklő keresztény aktivistákat. A metrón véletlenül egy csuhás buddhista pap mellé ülünk, vagy, ahogy ismét feljövünk az utcára, a következő sarkon egy lány kedvesen beszédbe elegyedik velünk, és végül a kezünkbe nyom egy kis könyvet, ami a Jehova-tanúk életvitelét igyekszik népszerűsíteni. Ilyen és hasonló dolgokat tapasztaltam egy hónap leforgása alatt. Amit először hallottam a koreai emberek gondolkodásával kapcsolatban, az a konfucianizmus volt, és azt is tudtam, hogy a buddhizmus nagy befolyással bír a Távol-Keleten. Ahogy koreai emberekkel ismerkedtem, mindig is kíváncsi voltam a gondolkodás módjukra. Sok közülük lehet, hogy egyáltalán nem vallásos, de időközben sokan egy keresztény közösség aktív tagjai és minden vasárnap délelőtt templomba járnak. Összefoglalva ezen tapasztalatokat és információkat döntöttem úgy, hogy szeretnék többet megtudni a koreai emberek vallásos életéről, és ez az oka annak is, hogy ezt az összetett témát választottam tanulmányom tárgyának.

Az egyetemi előadásokon hallottakon kívül a tanulmány megírásakor saját tapasztalataimra is támaszkodtam. A témáról a tudományos forrás is nagyon gazdag, hisz sok nyugati kutató is érdeklődik e különleges terület iránt. Az általam feldolgozott könyvek nagy része egy konkrét területtel foglalkozik (pl. koreai buddhizmus, koreai katolicizmus, stb.), de használtam tudományos folyóiratok cikkeit, statisztikákat és weboldalakat is. A tanulmányban leírtak vizuális megjelenítéseként a Függelékben általam készített fotókat is bemutatok.

Az évszázadok során számos vallás fejlődött és keveredett a Koreai-félszigeten. Manapság a buddhizmust és a kereszténységet említhetjük, mint fő vallások. A második fejezetben hangsúlyoznám, mi is az, amiben a koreai emberek hisznek, még ha azok a spirituális utak és gondolkodásmódok nem is feltétlenül tekinthetők vallásnak és nincsen intézményesített rendszerük sem. A témát nem fedtem le teljes egészében, de ezen tanulmányban bemutatom (1) a sámánizmust, mert ezt tekinthetjük a félsziget első spirituális gyakorlatának, (2) a konfucianizmust, hiszen ezen ideológia mélyen gyökerezik a koreaiak gondolkodásában a modern korban is, (3) a *geomanciát*, ami nem is igazán tudományos, és nem is vallásos, de praktikus tudás és gyakorlat, és (4) a nem hivatalos vallásokat és spirituális módszereket, mint a jóslás és a szerencse keresésének lehetőségei.

Koreának megvan az a sajátos tulajdonsága, hogy az ott létező vallások nagy része megvan sok más országban is, de ahogy Koreában megjelennek, egyedi elemeket kapnak. A Koreai Köztársaság

tekinthető „az igazi vallásos pluralizmus országának”.¹ Vannak írott hagyomány nélküli és nem történelmi, hivatalos és nem hivatalos vallások. A különböző hagyományok között azonban kapcsolat van: „befolyás, kölcsönzés, beolvadás, összeolvadás, szinkretizmus, párbeszéd, együttműködés, kihívás és reakció”.² Ezen egyedülálló jelensége ellenére még mindig vannak, és nem is kis számban, a statisztikák szerint a koreai lakosság körülbelül fele, akik vallástalannak tekintik magukat.

A harmadik fejezetben ennek a szinkretizmusnak és együttélésnek a megjelenését vizsgálom, hogyan élhetnek a fent említett vallások egymás mellett és bizonyos esetekben hogyan működnek együtt. Némelyik többet tud nyújtani a másiknál, de mindegyiknek igazodnia kell a modernizációhoz, ami teljesen új értékrendszert hoz magával a hagyományos erkölcsökhöz képest. Megemlítem a nők helyzetét egy férfi-orientált társadalomban, hiszen a kereszténység érkezése enyhített egy kicsit az eredetileg szigorú női életvitelen. Természetesen ez a téma önmagában lehetne egy tanulmány tárgya, de itt csak érinteni szeretném ezt a területet, bemutatva ezzel is a kereszténység egyik plusz funkcióját a hagyományos koreai vallásokhoz képest.

Ami a technikai megalkotást illeti, a tanulmányban a koreai neveket és kifejezéseket úgy írom, ahogy az a megjelölt forrásban megtalálható, és a lábjegyzetben feltüntetem koreaiul és klasszikus koreaiul is. A bibliográfiában olvasható az összes felhasznált és megjelölt könyv, folyóirat, cikk, stb.

A tanulmányban több olyan területet is érintek, amelyek önmagunkban is érdekesek lennének önálló kutatásra, de ezen tanulmány célja a közöttük fennálló kapcsolat bemutatása, nem történelmi, hanem a modern koreai társadalomban való megjelenésük vizsgálata. Véleményem szerint a koreai emberek életmódja és gondolkodása csak akkor érhető meg, ha a sok kisebb részletből összeállt nagy egészként tekintjük át. A kisebb részletek együttélése teszi Dél-Korea vallásos életét olyan különlegessé. A tanulmány elolvasása után számos kérdés merülhet fel bennünk, de ez is csak a jelenség sokszínűségét támasztja alá. Ugyan létezik már számtalan tanulmány erről a területről, még mindig vannak érintetlen részek a koreai kutatások e területén. Remélem, hogy ezekből sikerül valamennyit bemutatnom az általános leírás helyett az egyedülálló jellemzők vizsgálatával, és remélem azt is, hogy az olvasót gondolkodásra készíti és érteni fogja, mit is értek az alatt, amikor azt mondom, hogy ez a fajta vallásos vagy spirituális élet olyan egyedi együttélés.

Intézmény nélküli spiritualizmus és ideológia

Hogyan foglaljuk össze, hogy miben hisznek a koreaiak?

Sokan említik a *'vallás'* szót egy problematikus kifejezésnek, amikor az lenne a téma, hogy miben hisznek vagy mit követnek a koreai emberek. (Már ma a *'vallás'* szó definíciója is egy vitatott téma önmagában, de ezen dolgozat célja nem ennek meghatározása, hanem részleteinek megvalósulása a Koreai-félszigeten.) Az elmúlt évszázadokban, a koreai vallás egy különleges területté vált. A *'vallás'* szó csak a 19. században jelent meg. Don Baker, figyelembe véve a koreai emberek különféle vallásokhoz, hitekhez, spirituális gyakorlatokhoz és ideológiákhoz való hozzáállását, könyvének a

¹ KEEL 2010, 16.

² KEEL 2010, 17.

'Korean Spirituality' címet adta.³ Ugyanerre a témára Grayson a 'Korean religious traditions' terminust használja,⁴ míg Kim Chongsuh 'religious pluralism'-nek nevezte a jelenséget. Ez a vallási pluralizmus egy egyedi koreai sajátosság, mivel Koreában mindig is volt valamilyen formája a vallásosságnak, még ha időről időre változott is más népek gondolkodásának átvételével.⁵ Ami Koreát illeti, ma a „három nagy” a buddhizmus, a protestantizmus és a katolicizmus, amelyek mind külföldről származnak, viszont a koreai vallások történetének feltárásakor kihagyhatatlan az ezek előtt jelen levő népi hit és/vagy sámánizmus vizsgálata is. Meg kell említeni a konfucianizmust, mint fő ideológiát és gondolkodásmódot, ami annak ellenére is a mai napig meghatározza egy koreai ember gondolkodását, hogy az elmúlt évtizedekben nehéz időknél „ment keresztül”.⁶

Ezek a vallások vagy spirituális módok meghatároztak egy-egy történelmi korszakot.⁷ Az első korszak volt a sámánizmus érája, még a három kínai tanítás átvétele előtt. A koreaiaknak megvolt a saját hagyományos népi hitviláguk, még olyan megállapításról is olvashatunk, miszerint az animizmus⁸/sámánizmus⁹ a Koreai-félsziget eredeti vallása. A második korszak a hagyományos vallások kora. A buddhizmus,¹⁰ konfucianizmus és taoizmus¹¹ komolyan veszi az írott szövegek tanításait, meghatározván az elveiket Buddha szavaiban, amiket a szútrákban olvashatunk, Konfuciusz és tanítványainak szövegeiben, vagy a Lao-ce által írt *Az Út és az Erény Könyvében* és a *Változások Könyvében*.¹² A harmadik kor, amelyben mi is élünk, a vallási pluralizmus érája. Ebben a korszakban az eddig említett vallások együtt élnek a kereszténységgel és az elmúlt évszázadban újonnan született vallásokkal. Ráadásul, ha teljes egészében szeretnénk lefedni, hogy miben is hisz egy koreai ember, hozzá kell adnunk a jóslást, a szerencsehozó kabalákat, a fogantatási álmot, a geomanciát, és még sorolhatnánk.

³ Don Baker: *Korean Spirituality*. University of Hawaii Press, Honolulu, 2008.

⁴ PARK 2010, 189–197.

⁵ KIM 2010, 23–41.

⁶ A következő bekezdésekben ennek megjelenése részletesen tárgyalásra kerül.

⁷ Koreai vallások kronológiája: *Journal of Korean Religions* Sept. 2010, 23–4.

⁸ Az *animus* latin szóból származó animizmus tekinthető egy ősi vallási elképzelésnek. Szinte minden vallás tartozékaként felfedezhetjük, a természetet konkrét szellemekkel eleveníti meg, mert az ember ilyen erőkkkel szemben kiszolgáltatott és így próbál mégis befolyásra szert tenni. GECSE 1983, 21. Az animisztikus képzet során élőt vagy élettelen lélekkel ruházzák fel. HAHN 1970, 360. A fogalmat Tylor alkotta meg, értelmezése szerint „minden dologban, élőben és élettelenben egyaránt valami spirituális létező illetve lélek lakozik, amely annak sajátos természetét és jellegét adja”. HAMILTON 1998, 25.

⁹ A sámánizmus vallásként való meghatározása szintén vitatható lehet, hiszen különféle módon említik különféle cikkekben. Diószegi szerint, a sámánizmus nem lehet vallás, mert szellemek segítségével alapján ad utasításokat. Nincs konkrét filozófiája, erkölcsi kódja, etikai rendszere. Régióként eltérőek az istenek is, és nincs egyébként sem nagy szerepük. DIÓSZEGI 1998, 12–13.

¹⁰ A Kínához közelebb elhelyezkedő Koguryeo-államba 372-ben, Paekjébe 384-ben, Shillába pedig 527-28-ban érkezett a buddhizmus, aminek pantheonjába az ősi vallás istenei közül sok bekerült (égi uralkodó, alvilág királya, szörnyek, stb.) TOKAREV 1988, 459–462.

¹¹ Tanai a *jin* és *jang* egyensúlyán alapulnak, amit Kínában eredetileg az orvostudományban és személyiség-elemzésben is alkalmaztak. VALLAS 2010, 313.

¹² BAKER 2008, 18–29.

Véleményem szerint a legkülönlegesebb dolog mindezek együttélésének megvalósulása. Nem kell ahhoz egy koreai vallásról szóló előadást meghallgatnunk, vagy utána olvasnunk: elég, ha teszünk egy rövid sétát Szöulban, és saját tapasztalatok alapján is hasonló következtetésekre juthatunk.

A sámánizmus rövid leírása

A három kínai tanítás megérkezése előtt már létezett a népi hit és *animizmus* Koreában. Bár, még akár a sámánizmust is lehet más néptől¹³ átvett spiritualizmusként meghatározni, mivel Szibériából ered.¹⁴ Egy vallás átvétele nemcsak azt jelenti, hogy átveszik a rendszerét, istenvilágát, stb., hanem meg is kell érteni, és egy könnyebben megszokható stílussá átalakítani. Például, a sámánizmus átvétele után a transz módja Koreában eltérővé vált a szibériai gyakorlattól.¹⁵ A „nagy” vallásokhoz hasonlítva a sámánizmusnak nincsenek doktrínái, szent szövegei vagy intézményesített rendszere.

Egyik fő jellemzője az animizmus, vagy is az a hit, hogy a tárgyak (sziklák, csillagok, stb.) is rendelkeznek lélekkel, élőnek tekintik őket, így kommunikálhatunk is velük és azok pedig befolyásolhatjuk az életünket. Egy erős szél lehet egy szellem vagy istenség, ha nincs eső, az jelentheti, hogy a közösség elfelejtett egy rítust megtartani az esőistennek, stb. A sámánizmus egy mód az ilyen szellemekkel, istenekkel, ősökkel vagy hősökkel való kommunikációra.¹⁶

A három fő elem a sámán, a rítus és a közösség.¹⁷ A koreai nyelvben számos kifejezést¹⁸ használnak a sámánizmusra,¹⁹ és még több eufemizmus létezik a sámán személyére.²⁰ A sámán egy mediátor az élő emberek világa és a szellemek világa között. A wu kínai karakterének formája (巫) is kifejezi ezt a szerepet. A középső vonal köti össze a felsőt (menny, felső világ) és az alsót (föld, alsó világ). 人 jeleníti meg az embert, magát a sámánt ezek között.²¹ Egy sámánnak több kötelessége is van, úgy, mint gyógyítás, jóslás, az elhunyt átkísérése a másvilágra, a közösség jólétének megőrzése, esővarázslás, „nép-pszichiáter”, tanácsadó, halottidéző és így tovább. Ahhoz, hogy ezeket a feladatokat mind el tudja látni, különleges személyiséggel és tudással kell rendelkeznie, egy empiristának kell lennie, aki meg tudja ítélni és elemezni tudja mind az emberi, mind a szellemi világot

¹³ Eredetileg megtalálható volt még többek között Amazóniában, vagy a tinglit népeknél is, ahol hasonlóan jós, lelki tanácsadó, közvetítő, gyógyító, névadó, esővarázsló szerepében állt, ezeknek elvégzéséhez gyakorolta a transzállapotot, hangszereket használt vagy táncolt. VALLAS 2010, 291–293.

¹⁴ A sámánizmus eredetének meghatározása sem egyszerű. Magába foglal dél-ázsiai elemeket, az anyagi kultúrájában pedig ősi török darabokat is fellelhetünk. Ráadásul, a női sámánok dominanciája Koreában nem hasonlít a hagyományos sámánizmushoz. (ELIADE 2005, 418). További részletekért lásd BIRTALAN 2002.

¹⁵ KIM 2010, 23–41.

¹⁶ BAKER 2008, 18–29.

¹⁷ KEEL 2010, 14.

¹⁸ manshin 만신, museok 무석

¹⁹ A 'sámánizmus' szó világszerte e típusú vallási hagyomány megjelölésére használt. A kifejezés tunguz eredetű, és a 17. században orosz kutatók közvetítésével terjedt el. CHO 1999.

²⁰ Női sámán mint mudang 무당, manshin 만신, munyeo 무녀, seong'gwan 선관, myeongdo 명도, kija기 자, kyeja 계자, chaeja 채자, danggol 당골, bosal 보살, samseong 삼성, halmang 할망, simbang 심방, seonnyeo 선녀, somi 소미, chaebi 채비; férfi sámán mint paksu 박수, beopda 법다, dosa 도사, boksa 복사, chaein 채인, hwaraegi 화래기, kwangdae 광대, sinjang 신장, simbang 심방, sinseon 신선

²¹ HOGARTH 2002, 159–162.

a saját megfigyeléseire és tapasztalataira alapozva. Ha ez még nem lenne elég, szórakoztatónak is kell lennie, hogy meg tudja tartani a közönséget és fel tudja hívni magára a figyelmet.²²

Amikor a sámán²³ személyéről beszélünk, általában nőre kell gondolnunk, hisz főleg jellemzően Koreában a sámánok többsége nő. Egy mélyen konfucianus és férfiorientált társadalomból a nők számára ez egy a kevés lehetőség közül, ahol fontos szerepet játszhatnak. Szabadságot és hatalmat jelent, és persze anyagi függetlenséget.²⁴ Továbbá, a konfucianizmus nem segít sok komoly probléma felmerülésekor sem (gyermektelenség, fiatal megözvegyülés, gyermek elvesztése, gyermeknevelési gondok,²⁵ a lány férjhez menése, a fiú egyetemi felvételi vizsgája, betegség, stb.), de ezekhez a sámán rítusai segítséget nyújthatnak. Nemcsak a spirituális vezetők nők, de maguk az ügyfelek is.²⁶ A családban is a nő felelőssége fenntartani a szellemekkel való harmóniát. Természetesen vannak férfi sámánok is, de egy rítus idején még ők is női ruhákat öltenek.²⁷

Három fajta sámánt ismerünk. A *karizmatikus sámán*²⁸ tud transzállapotba kerülni, egy szellemet utazásra vinni, vagy befogadni. A kommunikáció során néha még veszekszik is a szellemekkel, vagy próbálja őket meggyőzni. A transz megjelenése a nézők számára ijesztő lehet. A források nagy része említi azt a jelenetet, amikor a sámán mezítláb élükkel felfele fordított kéekre lép anélkül, hogy megsérülne. Az örökletes sámán²⁹ nem tud transzállapotba kerülni, viszont az ő fő feladata olyan rítusok megtartása, ahol a szellemeket szeretnék befolyásolni vagy köszönetet mondani nekik. Neki állandó ügyfelei vannak, és a rítusában fontos szerepe van a táncnak és éneklésnek. A harmadik pedig a *jósló sámán*, aki mint jövendőmondó munkálkodik.³⁰

A rítus, azaz *gut*,³¹ az ügyfelek szükségleteitől függően különféle lehet.³² A *gutot* egy érzelmi átváltozásnak lehet tekinteni, nem pedig művészi előadásnak.³³ Tarthatják gyógyítás, szerencse,

²² HOGARTH 2002, 162–170.

²³ A 'sámán' szó nem jelent papot vagy lelkészt. A mandzsú-tunguz nyelvben ez a szó 'tudót, tudóst' jelent, de minden sámánizmusban hívó népek megvan a saját elnevezése erre a személyre. Mindegyikük a sámán tevékenységéből és képességeiből eredően nevezi el. DIÓSZEGI 1998, 12–13.

²⁴ HOGARTH 2002, 162–174.

²⁵ Például az „Ima, amikor a gyerek túl sokat sír”: Bölcsh Chiyang, kedven Chiyang, / amikor életet adsz, / vedd el az ének hangját, / hogy a baba édes és engedelmes legyen, / hogy megigya rendesen az édesanyja tejét, / vedd el azt minden órában, / hogy a baba egyen és aludjon, / aludjon és egyen. WALRAVEN, 306–324 in BUSWELL 2007.

²⁶ WALRAVEN, 306–324. in BUSWELL 2007.

²⁷ BAKER 2008, 18–29

²⁸ kangsinmu 강신무; 降神巫

²⁹ seseubmu 세습무; 世襲巫

³⁰ BAKER 2008, 18–29.

³¹ 굿

³² Például ssikkim-gut Cholla-provinciában, amit az elhunyt purifikációjakor mutatnak be (PARK 2003, 355–375.), vagy Tano-je gut Kangneungban a holdnaptár ötödik hónapjának ötödik napján, még a televízióban is közvetítik. WALRAVEN 2009, 55–80. Az előadott rítusoknak is számtalan típusaik vannak, minden régióban minden sámánnak megvan a maga módja. További részletekért lásd: CHO 1999.

³³ WALRAVEN 2009, 55–80.

idézés miatt, vagy, hogy a másvilágra kísérik az elhunytat.³⁴ Az ügyfelek néha egy összeszokott közösséget alkotnak, közöttük egy fiktív rokonság az összekötő kapocs, ahol ők a sámán gyermekei. A tagság nem függ társadalmi státusztól, vannak közöttük észak-koreai menekültek, magányosok, gondokkal teli emberek, lehetséges sámánok, bizonytalan jövőjük (üzletemberek, stb.), illetve azok, akiknek az ilyen családi hagyományt kell tovább vinniük.³⁵

A 21. században egy modern ember talán furcsának találja a sámánok létezését, pedig a sámánok száma nem csökken, körülbelül 1,2 millió főt számláltak a 21. század elején Dél-Koreában.³⁶ Miért van egy olyan fejlődő országnak, mint Dél-Korea még mindig szüksége ilyen spirituális vezetőkre?

Konfucianizmus: vallás, ideológia vagy erkölcsi kódex?

Ebben a fejezetben szeretném részletezni, hogy a koreaiak többsége nem tekinti a konfucianizmust vallásnak, még ha életük különböző területein a mai napig meghatározza őket. Az egyik forrás „háromszintű vallásnak” mondja, mivel megjelenik, még ha nem is gyakran, mint intézményesített gyakorlat, háztartási gyakorlat és személyes ideológia.

Az intézmények célja a konfucianus hagyományt megőrizni azzal, hogy évente kétszer a Mumyo-szentélyben megtartják az állami szintű tiszteletadó rítus Konfuciusznak.³⁷ Emellett, országszerte körülbelül 330 konfucianus szentélyt találhatunk.³⁸ Ezek az intézmények igyekeznek invitálni az embereket, hogy forduljanak a konfucianizmus felé, bár még a szigorú konfucianusok sem érzik kötelességüknek, hogy a rítusokra látogassanak. Annak ellenére, hogy a konfucianizmus (is) Kínából származik, máig Koreában maradt meg erősebben és ilyen szinten Kínában már nem található meg. A legnagyobb szervezete a *Seonggyun'gwan*, ami eredetileg a Joseon-dinasztiabeli³⁹ Nemzeti Konfucianus Akadémia volt.⁴⁰

Ami a háztartásokat illeti, még mindig a család elsőbbségét fejezi ki az egyénnel szemben. Négy fő családi esemény van: beavatás, esküvő, temetés és ősök imádata. Évszázadokkal ezelőtt a konfucianizmus átvette a buddhizmus helyét⁴¹ és 1392-ben állami ideológiává vált. A kormány arra biztatta az embereket, hogy létesítsenek kis házi szentélyt az otthonukban. Először ezek a próbálkozások nem voltak sikeresek, hiszen még erős volt a buddhizmus befolyása, de a 16. században Korea egy konfucianus társadalommá vált.

³⁴ HOGARTH 2002, 178.

³⁵ HOGARTH 2002, 223–228.

³⁶ HOGARTH 2002, 174–175.

³⁷ A Mumyo-szentélyt 1397-ben alapították, ma leginkább a Konfuciusznak tartott rituálék helyszínéül szolgál, amelyet a holdnaptár szerint kétszer egy évben, februárban és augusztusban tartanak. KIM 163–176 in BUSWELL 2007.

³⁸ Ezeket a szentélyeket vagy akadémiákat nevezik hyanggyonak, és megtalálhatóak a legtöbb fontos nagyvárosban. GRAYSON 2002, 178.

³⁹ 朝鮮王朝 조선왕조 Joseon-dinasztia 1392–1897.

⁴⁰ A jelenkori *Seonggyun'gwan* egyetem is ezzel az akadémiaiával kapcsolható össze. A konfucianista stílusú oktatás eltörlése után konfucianista tudósok megalapították a *Kyeonghagweon*-t, hogy ott klasszikusokat tanulmányozhassanak. 1945-ig ez a *Myeongnyun College* nevű főiskolává vált, a felszabadulás után egyetemi státuszt kapott és a *Seonggyun'gwan* után kapja az új nevét.

⁴¹ A buddhizmus volt az államvallás a Silla-királyság uralkodása alatt.

Személyes ideológiáról beszélve nem vallásként, hanem értékrendszerként lehetne említeni, nem aktivitás, hanem mentalitás. Ráadásul, nincsen klérusa, de van néhány vezető személyisége, mint Yi Yi (álnevén Yulgok), aki 1582-ben megírta a *Nemzeti Konfucianizmus Viselkedési Szabályait*. 16 szabályt tartalmaz,⁴² ami segíti az embereket, hogy megfelelően éljék életüket.⁴³

Az elmúlt évszázadokban a konfucianizmusnak több kihívással és változással kellett szembesülnie. Patrilineáris, patriarchális és exogám rendszere legyengült a japán megszállás⁴⁴ és a modernizáció idején. A 16. században még a legerősebb értékrendszer és politikai ideológia volt, a főbb értékei még mindig ott vannak a koreai emberek gondolkodásmódjában. A 17. század közepén a neo-konfucianizmus bevezetett pár új elvet. A konfucianizmus „*a művelődési erények erkölcsi politikája és az embereket szolgálja*”.⁴⁵ A neo-konfucianizmusnak „*hat etikai elve van: saját magunk művelődése és mások kényelmessé tétele, őszinteség és tisztelet, három legfőbb erény és öt erkölcsi parancsolat, lojalitás és fiúi tisztelet, megbocsátás, hűség és igazságosság*”.⁴⁶ A Joseon-kori hatalma ellenére a 20. században támadták és kitiltották a politikából. Ráadásul kétszer nagy kihívást kellett kiállnia: a demokratizációt és az 1997-es pénzügyi válságot.⁴⁷

Geomancia – gyógymód a földnek

A *geomanciát feng shui*ként ismerik Nyugaton, de pár tudós, például Don Baker nem ért egyet ezzel az azonossággal. Továbbá, a *geomanciát* általában a buddhizmussal kapcsolatban tárgyalják, de Baker írásaiban meg sem említi ennél a témánál a buddhizmust, inkább a konfucianizmust és a taoizmust.⁴⁸ Azonban Vermeesch úgy nevezi, hogy „*buddhizmus, mint egy gyógymód a földnek*”, annak ellenére, hogy sem Toseon szerzetes⁴⁹ önéletrajza sem a Koryo királyság története⁵⁰ nem említi a buddhizmust ebben a kontextusban.⁵¹ A konfucianizmus érkezésekor a buddhista szerzeteseket kitiltották a városokból, így az egyetlen fennmaradási esélyük az volt, ha felköltöznek a hegyekbe.

⁴² 1. legyél határozott 2. magatartás szabályozása 3. olvasás 4. óvatosság a beszédben 5. az elme megőrzése 6. odaadás a szülők felé 7. odaadás a tanárok felé 8. diszkréció a barátságban 9. viselkedés otthon 10. viselkedés mások kiszolgálásakor 11. magatartás a köztisztviselői vizsgán 12. igazságosság megőrzése 13. lojalitás tisztelete 14. tisztelet ápolása 15. viselkedés az akadémián 16. a magatartási szabályok recitálása. KIM 169. in BUSWELL 2007.

⁴³ KIM 163–176 in Buswell 2007.

⁴⁴ 1910–1945

⁴⁵ KIM 2008, 88.

⁴⁶ KIM 2008, 89.

⁴⁷ KIM 2008, 86–91.

⁴⁸ BAKER 2008, 49–50.

⁴⁹ 道誥 도선 국사 (826–898) a Shilla-dinasztia korának egyik legnagyobb szerzetese volt. 15 évesen önszántából elszakadt a családjától és magát a kolostori életnek szentelte. Úgy tartják, 19 évesen már elérte a legfőbb bölcsességet. Templomról templomra járt. Tanításaira úgy hivatkoznak, mint 'magyarázat nélküli magyarázat' (無說說 무설 설), vagy 'törvény nélküli törvény' (無法法 무법 법). GRAYSON 2002, 72–73.

⁵⁰ 高麗史 고려사

⁵¹ VERMEESCH 76. in BUSWELL 2007.

Toseon szerzetes utasításait követve, még a királyok is elkezdtek figyelmet fordítani arra, hogy kedvező helyre építsék halottaik sírját, a palotájukat vagy rezidenciájukat

Toseon szerint, a pagodák és buddhista épületek olyan helyre építve, ami a negatív energia forrásával szemben van, úgy tudnak funkcionálni, mint a tűk az akupunktúrában. Ezt hívják *pibonak*, „támogatónak és kiegészítőnek”.⁵² A koreai nyelvben a *geomanciát pungsunak*, azaz 'szél és víz'-nek hívják.⁵³ Mint a koreai kultúra sok eleme, a *pungsu* is Kínából származik,⁵⁴ ugyanakkor megvannak a sajátos koreai jellemzői. Átvételekor megtartották a kínai verzió alapvető elveit, de a domborzati és történelmi különbségek miatt kialakult egy egyedülálló koreai stílus, ami a mai napig is befolyással bír. A koreai *geomancia* kronológiáját hat korszakra oszthatjuk: (1) megérkezésétől Toseon szerzetes koráig (8. század), (2) Toseon szerzetestől Sejong király koráig (1450-ig), (3) Sejo királytól a Silhak⁵⁵ megjelenéséig (1455-1670), (4) a Silhaktól a Joseon-kor végéig (1670-1910), (5) a japán megszállás idején (1910-1945), és a felszabadulástól napjainkig. Ami a *geomancia* fontosságát legjobban tükrözi, az a főváros elköltöztetése.⁵⁶ Taejo király az intelmeiben, a *Hunyoshipto*-ban⁵⁷ azt hangsúlyozza, hogy minden buddhista templom Toseon szerzetes értékelése szerinti kedvező és kedvezőtlen helyszínek figyelembe vételével építhető fel.⁵⁸ A konfucianisták sem kritizálták a *geomanciát*, mert úgy tartották, hogy az őseik számára megfelelő sírhely kiválasztásával is a fiúi tiszteletüket fejezik ki. A koreai társadalom számára sok nehézséget okozott a japán megszállás. A japánok arra kötelezték a lakosságot, hogy köztemetőikben temetkezzenek. Fontos *geomanciai* helyeken japán ikonokat helyeztek el, kormányhivatalok mellé sintó szentélyeket építettek, a királyi palotát körbevették japán hivatalokkal és a kormányzó lakhelyével, így akadályozták meg az életenergia áramlását a palota felé, ami Korea szerencsésének kivégzésével volt egyenlő. A felszabadulás után, és főleg a koreai háború után a modernizáció folyamán az újjáépítés és terjeszkedés miatt még a koreaiak sem figyeltek többé *geomanciára*. 1980-as években kezdték újra értékelni a hagyományokat, és megkezdődött a *geomancia* kutatása.⁵⁹

⁵² 裨補 비보

⁵³ 風水 풍수

⁵⁴ A *geomanciát* hegyen élő emberek fejlesztették ki. Síkságon élő népek nem tehettek volna ilyen felfedezéseket, mert az ott folyó hatalmas folyókat akkoriban lehetetlen lett volna kontrollálni. Hasonlóképp szükséges volt hozzá a változó klíma. Ez egy válasz a természetnek, először csak primitív képzelgések voltak arról, hogy hol jobb letelepedni, de ahogy ez a tudás generációról generációra öröklődött, egyre fontosabb elemmé vált. YOON 2006, 20.

⁵⁵ 實學 실학 késő Joseon-kori konfucianista társadalmi reformmozgalom. A 'sil' jelentése aktuális, gyakorlati, 'hak' jelentése pedig tanulás, tanulmány.

⁵⁶ Wang Keon király költöztette Kyeongju városból Kalseong városba. SHIM 1999, 197–210. Taejo király Szöulba költöztette, Cheongjong pedig vissza Kaekyeonba. taejong király ismét Szöulba, és ott is maradt. YOON 2006, 41.

⁵⁷ 訓要十條 Tíz intelem

⁵⁸ Az ő apja, Wan Keong király is hitt Toseon próféciáinak.

⁵⁹ 1984. Choi Changjo: *Geomantic Thought of Korea (한국의 풍수 사상)*, 1987. David J. Nemeth: *The Architecture of Ideology: Neo-Confucian Imprinting on Cheju Island, Korea*. Az 1990-es évektől pedig doktoranduszok foglalkoztak a geomancia területével, például Lee Mong-il, Sung Dong-hwan, Choi Won-suk. YOON 2006, 49.; YOON 2006, 33–44.

Még ma is láthatóak a *geomancia* egyes aspektusai. Régen az emberek hajlandóak voltak az őseik sírjait áthelyezni, ha a családot balszerencse sújtotta. Mostanában a temetkezés már teljesen más rendszerben folyik, de a lakhely kiválasztásakor még ma is sokan figyelnek a *geomanciára*. A koreai apartmanok többsége délre néz, mert azt tartják a legszerencsésebb égtájnak. Nemcsak a lakások, de az irodaházak, egyetemek is hasonlóképpen épülnek, vagy legalábbis igyekeznek elkerülni az északi irányt. A Dongailbo egy 1998-as számában írták, hogy a délre néző lakások ára 13%-kal magasabb.⁶⁰ Az elmúlt évtizedekben főleg a gazdagok körében népszerű a *geomancia*. Kézkönyveket adnak ki, még a vezető politikusok is komolyan veszik. Például 1995-ben Kim Daejung miniszter a kampánya előtt átköltöztette a családi sírt. Egy ilyen megmozdulás előtt hivatalos *geomancia*-specialistákkal konzultálnak. A legismertebb közülük Son Seog-u. Lassan megszokottá vált a sírhelyek megváltoztatása választások előtt. A *geomancia* a kormány környezetvédelmi tervezését is befolyásolja.⁶¹

Nem hivatalos vallási és spirituális utak

A koreai lakosság gyakorlatilag fele vallja azt, hogy nincs vallása. A buddhizmus és a kereszténység követőinek száma majdnem ugyanannyi, és vannak újonnan megjelent vallási közösségek is. Természetesen vannak nem vallásos emberek, és olyanok is, akik a vallásellenesek.⁶² De a nem vallásosság leírása Eliadénél teljesen érvényesnek tűnik, ha a koreai társadalomról beszélünk. Azt írja, hogy „*a modern nem vallásos ember egy új életstílust vesz fel: ő magát csak a történelem egy tárgyának vagy szereplőjének tekinti, és a transzcendencia ellen van*”.⁶³ Ugyanakkor hangsúlyozza azt is, hogy „*a teljesen vallástalan személy ritka jelenség még a legerősebben deszakralizált modern társadalmakban is*”.⁶⁴

Ezt alapul véve szeretném a bizonyítékokat részletezni. A sámáni prófécia mindig is befolyásolta a koreaiak életét. A jóslásban való hit nagyon erős és jelen van még mindig a modern koreai társadalomban is. A Kukminilbo egy 1997-es számában olvasható adat szerint, több mint 300 ezer jós van, míg a katolikus papok száma 10 ezer fő körül, a protestáns lelkészes száma 100 ezer fő körül, a buddhista szerzetesek száma pedig 26 ezer fő körül van. Hogy jöhetnek ki ilyen számadatok? Kortól, nemtől függetlenül az ügyfelek különféle probléma miatt keresik fel a jósokat. A fő aggodalmak a pénzügyek, munkahely, üzlet, szerelem, egészség, egyetemi felvételi vizsga, oktatás. Egy fiatal lány számára a legfontosabb, hogy rátaláljon a megfelelő férfira, akihez hozzámehet. Emiatt a házastársi harmónia miatt van szükségük egy jóslatra, és nemcsak a lány, de a leendő újdonsült pár szülei is hasonlóképpen tesznek, mielőtt áldásukat adnák. Vannak kedvező napok, amik szerencsések költözés, esküvő vagy üzlet lebonyolítására. Ezeket a napokat előre lehet tudni, ezért gyorsnak kell lenni az esküvői terem lefoglalásában, mert mindenki egyszerre akar házasodni. Ugyanígy vannak szerencsétlen napok vagy évek, például, a Ló, Sárkány vagy Tigris évében született nőkre nehéz élet vár, ezért szokták a szülők gyakran később, a következő évben regisztrálni

⁶⁰ KIM 2005, 292–294.

⁶¹ YOON 205-222. in BUSWELL 2007.

⁶² KEEL 2010, 11–22.

⁶³ ELIADE 1999, 193.

⁶⁴ ELIADE 1999, 194.

hivatalosan az újszülöttet. A csecsemők számára vannak kedvező nevek is, ennek kiválasztását gyakran a család idősebb, bölcsőbb tagjai végzik.⁶⁵

Az sem véletlen, hogy Dél-Koreában végzik a legtöbb plasztikai műtétet. Az arcvonások is erősen hatnak egy ember életére, bár ebben a nők jobban hisznek, mint a férfiak. Munkaerő-felvételkor a cégek külön erre specializálódott szakértőket alkalmaznak, hogy megfigyeljék az új jelölteket az állásinterjú alatt. Tehát a plasztikai sebészet nemcsak a külső megjelenés, hanem a szerencse miatt is van, hiszen aki jobban néz ki és vonzóbb, az sikeresebb az iskolában, munkahelyen, a közösségben.⁶⁶ „Az emberek vigaszt találnak a jóslásban, hogy túllépjenek a jövővel kapcsolatos növekvő aggodalmaikon.”⁶⁷

A Joonhangilbo egyik 1998-ban kiadott számában közölt adatok szerint a koreaiak 72%-a legalább egyszer ellátogatott egy jóshoz.⁶⁸ Ahhoz, hogy az ügyfélkörüket bővíteni tudják, a jósok igyekeznek elérhetőek lenni bárhol, bármikor – telefonvonalakon, weboldalakon (ilyen például a Sazoo),⁶⁹ jósda-kávézókban, kis kunyhókban az utcán, stb. Ha szükség van egy tárgyra, ami közel tartja a szerencsét, nem szükséges venni kabalát, a modern technológiának köszönhetően már le is lehet tölteni.⁷⁰

A jóslás mellett, könnyen lehet a problémák nyomásának csökkentésére más módot találni. A népszerű vallások vagy spirituális módszerek segítséget ígérnek az ilyen gyakorlati szükségletekhez, tanácsot adnak, gyógyítanak, érzelmi biztonságot nyújtanak, megvédenek a balszerencsétől, és segítenek az anyagi igények felismerésében. Továbbá, segítségük könnyen elérhető inspiráló irodalmon, rádió- és tévéműsorokon, nyakláncokhoz, poszterekhez hasonló tárgyakon, szerencseszámokon, szellemekkel való kapcsolaton, deja vun, telepatikus érzékelésen,⁷¹ láttnoki képességen,⁷² fehér és fekete mágián és titkos társaságokon keresztül.⁷³

Szinkretizmus, egyidejű létezés és a modernizáció

A sámánizmus, buddhizmus, konfucianizmus és kereszténység nem csak Koreában léteznek, de mindegyiknek megvan az egyedülálló koreai jellegzetessége. Minden koreai vallásnak van valami közös identitása annak ellenére is, hogy mennyi van belőlük, és nem az eredetileg koreai vallásoknak,

⁶⁵ KIM 2005, 285–291.

⁶⁶ KIM 2005, 291–292.

⁶⁷ Divining a Bright Future for Fortunetelling, www.english.chosun.com 2.2.2006 (09.09.2013)

⁶⁸ KIM 2005, 285–292.

⁶⁹ www.sazoo.com (09.09.2013)

⁷⁰ Divining a Bright Future for Fortunetelling, www.english.chosun.com 2.2.2006 (09.09.2013)

⁷¹ Érzékelés vagy kommunikáció a normális érzékszervi működéson felül, telepátia.

⁷² Állítólagos természetfeletti képesség arra, hogy a természetesen látással nem látható dolgokat vagy tevékenységeket látnak.

⁷³ KIM 2005, 284–285.

mint a *Cheongdogyo*,⁷⁴ *Won buddhizmus*,⁷⁵ *Cheungsangyo*,⁷⁶ hanem az olyan külföldről átvetteknek is, mint a fent említettek.⁷⁷ A félszigetre érkezve néhány jellemzőjük megváltozott, például a transz módja a sámánizmusban. A konfucianista hagyományok mára erősebben megmaradtak itt, mint az eredetető országban, Kínában. A koreai katolicizmus nem nyugati misszionáriusok által jutott el az országba, hanem Kínában járt koreai utazók által, és így tovább. Korea történetében mindig is volt valamilyen formája a vallásosságnak, ami lépésről lépésre fejlődött és alakult az említett átvételekkel. Korea spirituális világának egyik fő, egyedülálló jelensége ez a *vallásos pluralizmus*.⁷⁸

A sámánizmus szinkretizmusa a buddhizmussal és a kereszténységgel

A koreai emberek általánosságban nagyon fogékonyak a vallásosságra, mert pozitívak és befogadóak, érzelmesek és buzgók, harmóniára törekednek és keresik a lehetőségeket, és természetüktől fogva vonzódnak a sámánizmushoz. Az évszázadok során egymás után érkeztek a Koreai-félszigetre az új vallások. Ha a sámánizmust nem tekintjük más kultúrától átvett gyakorlatnak, akkor ezek közül első a buddhizmus volt. Virágkorában a buddhizmus volt a fő erkölcsi vallás, és a sámánizmust egy rejtett lenézett spiritualizmusnak tekintették. A sámánizmusnak nincsenek doktrínái, de egy általános tisztelet övezi a koreai társadalomban. Mivel egy rendszer nélküli vallásos jelenségről beszélünk, könnyen lehet szinkretikus. A buddhizmus átvétele után a hiányzó részeit buddhista elemekkel helyettesítették. Nemcsak megjelentek a buddhista figurák és szobrok a szentélyekben, és a sámáni öltözetet magas rangú buddhista szellemek jeleivel díszítették, hanem istenségeket is „kölcönöztek”. Azonban ez a kapcsolat nem kölcsönös. A sámánizmusnak szüksége van e buddhista elemekre a legitimáláshoz, viszont a buddhizmus nem igazán vesz át sámánisztikus elemeket, inkább csak erőszak nélkül tolerálja.⁷⁹

A sámánizmus kapcsolata a kereszténységgel még rosszabb. A kereszténység álláspontja szerint a sámánizmus egy idejétmúlt gyakorlat, és nem igazán tekintik egy erősen létező vallásnak. Ráadásul,

⁷⁴ Tonghak, azaz 'Keleti Tanulmányok' néven alapította Ch'oe Cheu a katolicizmus megjelenésekor, annak ellensúlyozására, a hagyományos értékek és hitek védelmére. Azt vallották, hogy Isten nem az égben lakik, hanem megtalálható minden emberben a földön. Ez a gondolat egy erősen hierarchizált társadalomban sok reménnyel kecsegtetett az alsóbb rétegnek és a nőknek. 1894-ben azonban lázadó csoportok Tonghak néven léptek fel, és ezért a lázadás leverése után a valódi Tonghakot elnyomták, csak 1905-ben került újra a felszínre Ch'ondogyo, azaz a Mennyei Út Vallása néven. BAKER 2008, 79–85.

⁷⁵ A Won buddhizmus különbözik a hagyományos buddhizmustól, a modern mindennapi életben is gyakorolható buddhista megközelítést kínál. Nem a hegyekben, hanem a városban található épületeikben nincsenek buddhista szobrok, inkább csak egy emelvény és a falon egy kör, ami emlékezteti a követőket arra, hogy az univerzumban minden ugyanonnan ered és ugyanabban az alaptermészetben osztoznak. Ugyanakkor értékrendszerét tekintve a konfucianizmusra hasonlít. BAKER 2008, 89–90.

⁷⁶ A Cheungsan-valláscsalád egyik Koreában fellelhető valláshoz sem hasonlít. Követői azt vallják, hogy a 19. század végén az általuk dicsőített isten a Földre szállt, és emberi testet öltött Kang Cheungsanban. Több vallási szervezet tartozik ide, és Koreán kívül Észak-Amerikában, Európában, Japánban, Tajvanon és Ausztráliában is vonzza a követőket. BAKER 2008, 85–89.

⁷⁷ KEEL 2010, 13–14.

⁷⁸ KIM 2010, 23–41.

⁷⁹ HOGARTH 2002, 343–351.

a kereszténység egy erősen dogmatikus és – bár ez lehet egy kicsit túlzó megfogalmazás – agresszív vallás. Horace G. Underwood, egyike az első amerikai misszionáriusoknak, készített egy angol-koreai szótárt, amelyben a koreai *'mudang'*, azaz sámánt jelentő szót angolul *'boszorkánynak'* interpretálta. A protestáns misszionáriusok gyakran elutasították vagy támadták a sámánizmust. John L. Nevius a *Catechism for the Candidates for Baptism* című művében felsorol hét szabályt a *Rules for the Native Church in Korea* című részben. Az első kimondja, hogy „*mivel Legfelsőbb Urunk ki nem állhatja a szellemek dicsőítését és bálványozását, ne kövessétek ezt a szokást, még az ősök szellemének tiszteletét sem, hanem csak Istent imádjátok és engedelmessédjétek neki.*”⁸⁰ Ez az exkluzív monoteizmust fejezi ki, ami nem tud együttműködni a sámánizmussal. (És egyébként a konfucianizmussal sem, ami szintén ősoket imádó, tisztelő szertartásokat gyakorol.) Továbbá, a kereszt ellenségei között, mint például a poligámia, részegség, testi örömök, szerencsejáték, megjelenik az rossz szellemek és az ősök imádata is.⁸¹ A protestantizmus követőinek még az ősök tiszteletére tartott szertartásokon⁸² való részvételt is tiltja.⁸³

Eltérő vallások hasonló szolgáltatásai, illetve különlegességei

Az okok, amiért az emberek a vallás felé fordulnak, általában eléggé hasonlóak: segítségre szorulnak és azt valami természetfeletti lénytől próbálják megkapni. A sámánizmus vagy népi vallás volt az, ami ilyen „szolgáltatást” tudott nyújtani. Úgy tartották, hogy a betegséghez, anyagi gondokhoz, stb. hasonló mindenféle rossz dolog oka egy rossz szellem, amely megszállta az emberi testet, ezért is van a sámáni gyógyítás szoros kapcsolatban az ördögűzéssel.⁸⁴ A szellemekkel való kommunikáció általában a *mudang* feladata, de vannak példák buddhista ördögűzésre is a Három királyság történetében, a Koryo-dinasztia⁸⁵ történetében, és a Joseon-dinasztia történetében is. Az ilyesfajta rituálé nem igazán illik a buddhizmushoz, de mint egy vallásnak, kínálnia kell valami megoldást a betegségekre. Egy ilyen mód a „*kubyeong shishik*”,⁸⁶ ami szó szerint azt jelenti, hogy „étel felajánlásával megmenteni a betegségtől”, vagy szellem általi birtoklás a „*kumyeon shishik*”⁸⁷ elvégzésekor, aminek jelentése „étel felajánlásával megmenteni egy életet a betegségtől”. Különböző csoportok különböző rítusokat végeznek el, és egy betegség okozójának sokszor egy elhunyt családtagot tekintenek. Mivel valami rosszal és szennyezettel van kapcsolatban, megtisztulásra, purifikációra van

⁸⁰ OAK 2010, 98.

⁸¹ OAK 2010, 96–100.

⁸² Koreában a mai napig gyakorolják az elhunyt ősök tiszteletére bemutatott szertartást, a *jesat* (祭祀 제사), általában az elhunyt halálának évfordulóján és/vagy nagyobb ünnepeken.

⁸³ KIM 163–176. in BUSWELL 2007.

⁸⁴ A sámánok a rossz szellemet 'látogatónak' hívják, ami elfoglalta a beteg ember testét, és ezzel nehéz időket okoz neki. Általában ezt az elnevezést nem pejoratívnak szánják, és a rítusnak is eufemisztikus neve van, pl. Sonnim gut (Vendégrítus) vagy Mamma gut. A Paesong gut olyan isten számára bemutatott rituálé, aki fertőzést okozott. BRUNO 256–283 in BUSWELL 2007.

⁸⁵ 高麗王朝 고려왕조 Koryeo-dinasztia 918–1392

⁸⁶ 구병시식 救病施食

⁸⁷ 구명시식 救命施食

szükségük, ez a „*kwanyok*”⁸⁸ (fürdés), hogy kitisztítsák a rossz karmát. Ennek elvégzésére külön szoba áll rendelkezésre, a „*kwanyokpang*”,⁸⁹ amiben található egy nagy tál tiszta és illatosított víz, szappan, fogkefe, törölköző, borotva, papírruhák, stb. Nemtől függően ezek az eszközök különbözőek lehetnek, illetve ezt a purifikációs rituálét általában az éjszaka sötétjében tartják.⁹⁰

A gyógyítással kapcsolatban a kereszténység használta fel a legnagyobb erőt. Természetesen imádkoznak Istenhez, de nem igazán fogadják el a rossz szellemek általi birtoklás gondolatát, hanem ezek a jelenségek csakis a Biblia szerint magyarázhatóak.⁹¹ A misszionáriusok a gyógyítással kapcsolatban új tanácsokat adtak, például gyógyszer bevételét, vagy olyan egyszerű módszereket, mint a víz forralása a baktériumok elpusztításához. Amikor a sámánizmus nem tudott segíteni, az emberek a kereszténységhez fordultak, és mivel a módszereik hasznosnak bizonyultak, az emberek elkezdtek hinni benne. -1886ban a félszigeten kolera söpört végig, és -1985ben Szöul is elérte. A kormány is a kereszténység segítségét kérte.⁹² Egy másik esetben Dr. Horace N. Allan, presbiteriánus fizikusként meggyógyította a herceg betegségét, és ezután engedélyt kapott arra, hogy kórházat nyisson, és misszionárius tevékenységet folytathasson Szöulban. (Ez a mai Yonsei egyetem elődje.)⁹³ Ma, Szöulban található egy Katolikus Orvosi Centrum, és több presbiteriánus kórház Chonjuban, Daeguban, Busanban, stb.⁹⁴

Ami tovább növelte a kereszténység térnyerésének esélyeit az az volt, hogy a kórházak mellett az oktatásra is koncentráltak. Olyan iskolákat igyekeztek létrehozni még az első világháború előtt, amelyek a közemberek számára is nyújtanak oktatást. Például a katolicizmus, ami a Joseon-időszakban kezdett népszerűsége szert tenni a tudósok érdeklődése miatt, 1884-ig csak rejtegetett gyakorlatként létezett. A japán megszállás alatt nyilvánosan gyakorolhatták már a vallásukat, de csak 1945 után lett igazán aktív.⁹⁵ Nem csak a katolikusok, hanem más keresztény vallások is növekedtek egészen napjainkig, és máig is fontos szerepet játszanak az oktatásban. Olyan oktatási intézményeket hoztak létre, mint az Ehwa Women's University 1883-ban (metodista Mary B. Scranton által), a már említett Yonsei egyetem 1957-ben, a Sogang egyetem 1960-ban egy jezsuita közösség által, Daegu városban a Kyemong, Daejeon városban a Hannam College és a Mogwan College.⁹⁶ A keresztények minden generáció oktatására figyelmet fordítanak, a gyerekeken kívül társas lehetőségeket biztosítanak az időseknek, fogyatékkal élőknek, és külön a nőknek.

⁸⁸ 관욕 灌浴

⁸⁹ 관욕방 灌浴榜

⁹⁰ UHLMANN 112–129 in BUSWELL 2007.

⁹¹ John L. Nevius vizsgálta ezt a szellem általi birtoklást Kínában, és erről írt *Demon Possession and Allied Themes* című könyve erőteljesen befolyásolta a többi misszionárius nézeteit is. OAK 2010, 111–118.

⁹² OAK 2010, 101–103.

⁹³ CLARK 1986, 6.

⁹⁴ CLARK 1986, 29–34.

⁹⁵ CHOE YOON 355–375. in BUSWELL 2007.

⁹⁶ CLARK 1986, 27–34.

A nők helye a közösségben és a társadalomban

Bár a sámánizmus tökéletes lehetőséget nyújt a nőknek, hogy egy közösségen belől irányító szerepet töltsenek be, a koreai történelem során a főbb ideológiák, mint a buddhizmus vagy a konfucianizmus nem igazán tekintette a nőket fontos emberi lényeknek. A társadalomban a férfiak kiszolgálása lenne a szerepük. Mint lánygyermek, engedelmesnek kell lenni az édesapja felé, feleségként a férje felé, és anyaként a fia felé.⁹⁷ De a 20. században a modernizáció folyamatában ezek a szigorú elméletek lassan halványulnak, és a nők kezdtek tiszteletre szert tenni nemcsak, mint nő, hanem mint karrierépítő is.

A kereszténység érkezési sokat segített ebben a fejlődésben. Mivel ők a közemberek számára is létesítettek tanulmányi lehetőségeket, ez a kör a lányokat és nőket is magába foglalta. A keresztények véleménye szerint, *„ha szeretnék civilizálni az országunkat, a koreai férfiaknak tisztelni kellene a nőket, és minden olyan abszurd magatartás kerülni, amely elnyomná őket”*.⁹⁸ Ez az új gondolat teljesen szemben állt a nők hagyományos szerepével, amelyet szigorú szabályok határoztak meg. A koreai férfiak jobban szerették, ha nők nem is nagyon mutatkoznak nyilvános helyeken, és tanulás helyett inkább fiatalon megházasodnak és a család gondozására összpontosítanak. A keresztények a nőket potenciális hívőknek tekintették, ezért próbálták utat találni arra, hogy elérjék őket. Ha a társadalom elutasítja a nők oktatását, akkor így a Bibliát sem ismerhetik meg.⁹⁹ De Koreában létezik az ún. *„belül-kívül szabály”*, tehát a társadalomból kimaradva ők csak otthon maradnak, ételt és ruhákat készítenek, mintha csak szolgák lennének. A férfi elmehetett inni egyet vagy szórakozni, de ha egy nő hasonlóképp cselekedik, komoly kritika érte volna. Ilyen szigorú feltételekkel szabályozott életből sok nő próbált öngyilkossággal menekülni. Azonban, Isten a nőt és a férfit arra teremtette, hogy harmóniában éljenek, mondja a kereszténység. Tehát, *„mi keresztény férfiak szeretni és védeni fogjuk a feleségeinket, akiket Isten választott számunkra, és szabadságot adunk nekik.”*¹⁰⁰

A nők vallásos tevékenységekben fontos szerepet tölthetnek be. Mivel részesülhetnek vallásos oktatásban, közülük sokan apácák lesznek, hiszen ezen életforma is az önkifejezésre nyújt lehetőséget. Dolgozhatnak vasárnapi tanítókét, Nők Biblia Intézetében¹⁰¹ Bibliát magyarázó tanárokként, vagy akár középvezetői beosztást is elérhetnek a közösségben.¹⁰²

⁹⁷ SALÁT Gergely: Női szerepek a konfucianus világméretben <http://tereless.hu/keletkultinfo/salat4.html> (2013.09.23.)

⁹⁸ „Education for Women” publikálva a Keurisido shinmunban, február 28, 1901. BUSWELL 2007, 415-416.

⁹⁹ CHOI 409-420. in BUSWELL 2007.

¹⁰⁰ Mun Kyeongho evangelista által írt The Custom of the Inside-Outside Rule c. cikkben, publikálva a Silhak weolbo 2, no. 7 (1903): 1887-90 (BUSWELL 2007, 413-415)

¹⁰¹ OAK 2010, 111-118.

¹⁰² CLARK 1986, 27-28.

Válasz a modernizációra

Az elmúlt évtizedekben Korea nagy változásokon ment keresztül az élet szinte minden területén. A konfucianista¹⁰³ és neokonfucianista¹⁰⁴ erkölcsi elvek helyett más dolgok lettek fontosak, „különösen olyan modern értékek, mint az individualizmus, materializmus és egyenlőség látszanak ellentétben állni a hagyományos kollektívizmussal, humanitáriánizmussal és a hierarchikus tekintélyelvűséggel”.¹⁰⁵

A gazdaság és az materialista életstílus szükségletei szerint az új rendszer a hatékonyságra és a versengésre fókuszál az együttműködés és a harmónia helyett. Emellett, a környezetvédelem, feminizmus, fogyasztás, gazdasági igazság, részvétel, demokrácia, stb. jegyében mozgalmak kezdenek el kibontakozni.¹⁰⁶

Ezek az új értékek és eszmék nem illenek bele a hagyományos gondolkodásmódba, de azért a régi elemek is segítségül szolgálhatnak a fejlődésben. Roderick MacFarquhar¹⁰⁷ véleménye szerint, az ázsiai országok a nyugati minta követése nélkül is lehetnek sikeresek, mivel az olyan poszt-konfucianista jellemzőik, mint az önbizalom, társas együttműködés, oktatás a cselekvésért, az egyéni felüli társadalom, bürokrata hagyományok, erkölcsi magatartás együttesen lehetnek a fejlődés kulcsa.¹⁰⁸ A modern napokban a buddhizmus láthatóan veszít az erejéből – háromféleképpen tud(ott) válaszolni a modernizációra. Először is segítséget kért a kormánytól (*hoguk pulgyo*).¹⁰⁹ Azután megpróbált kevésbé idejétmúlt lenni, hiszen a követőinek többsége nő, és ehhez az *Amitabha-kultuszt* hangsúlyozta (*kibok pulgyo*).¹¹⁰ Végül pedig a tudományos érdeklődés a buddhizmus felé elősegítette, hogy lépést tudjon tartani a modernizációval (*minjung pulgyo*¹¹¹).¹¹²

Sokan azt is mondják, hogy a keresztény országgá válás mutatja Koreai fejlődését. A kereszténység a buddhizmus legnagyobb riválisa, ezt a statisztikák is alátámasztják. A Nemzeti Statisztikai Hivatal egy 2005. évi felmérése szerint a koreai lakosság 53,1%-a vallásos, és ezen belül 98,1% vagy a buddhizmus vagy a protestantizmus vagy a katolicizmus követője. Pontosabb adatokban, 22,8% buddhista, 29,2% keresztény.¹¹³ A hovatartozás kor szerint is eltérő.¹¹⁴ Viszont azt is hangsúlyoznunk kell, hogy ezek a felmérések nem tudják tisztán felvázolni a vallások megoszlását

¹⁰³ A konfucianizmus, mint fő értékrendszer és politikai ideológia volt az 'erények művelése és az emberek szolgálása' morális politikai vezető gondolata. YANG 86–87 in KIM 2008.

¹⁰⁴ „Hat erkölcsi elv: önmagunk művelődése és mások kényelmessé tétele, őszinteség és tisztelet, három kardinális erény és öt erkölcsi parancsolat, lojalitás és gyermeki jámborság, megbocsátás, hűségesség és igazságosság.” YANG 89. in KIM 2008.

¹⁰⁵ YANG 92. in KIM 2008.

¹⁰⁶ YANG 94–96. in KIM 2008.

¹⁰⁷ Roderick MacFarquhar, Harvard egyetem professzora

¹⁰⁸ SHIM 1999, 257–270.

¹⁰⁹ 호국 불교 護國佛教

¹¹⁰ 기복 불교 祈福佛教

¹¹¹ 민중 불교 民佛

¹¹² SHIM 1999, 167–169.

¹¹³ KIM 255–257. in KIM 2008.

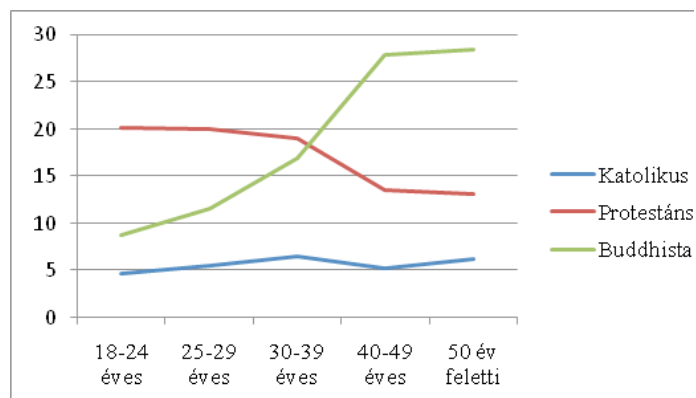
¹¹⁴ Függelék 1. táblázat.

a modern Koreában, hiszen sok követő egyszerre gyakorol több vallást is. Ráadásul a többség nem veszi a konfucianizmust vallásnak. Hulbert¹¹⁵ ezt az állapotot úgy összegzi, „*mint egy általános dolog, azt is mondhatjuk, hogy egy sokoldalú koreai a társadalomban való részvételekor konfucianista, filozofáláskor buddhista, és szellemimádó, amikor bajban van.*”¹¹⁶

Összegezve, láthatjuk, hogy az elmúlt évtizedekben a Koreai-félszigetre egymás után érkező vagy az ott fejlődő vallásoknak ugyanaz a célja: segítséget nyújtani a mindennapi élet nehézségeire és jó szerencsét ígérni az embereknek. Természetesen, a különböző vallások együttélése nem volt mindig békés, és néha még ma sem az, de ennek a problémának a kifejtése nem ezen tanulmány témája. Nem az a különleges jelenség, hogy ennyi vallás egy társadalmon belül egymás mellett létezik, hanem hogy hogyan jelennek meg egy személy életében és gondolkodásában egyszerre. Illetve, az erősen hangsúlyozott vallások mellett más spirituális gyakorlatok is jelen vannak, amelyeknek lehet, hogy nincsen politikai vagy egyéb hatalma, de a közönséges aggodalmakra megoldást nyújtanak.

Tapasztalatom szerint, a modernizáció Nyugaton is a vallásos emberek számának csökkenését okozta, de ha Koreában a spirituális gyakorlatokat is a vallásos élet részének tekintjük, akkor akár az ellenkezőjét is elmondhatjuk. A modernizáció és a változó értékek ellenére vannak, és mindig is lesznek olyan emberek, akik a természetfeletti erőket keresik fel, ha felmerül valamilyen probléma az iparosodott, materialista és profitorientált életükben.

Függelék

1. táblázat: A lakosság kor szerinti megoszlása vallások tekintetében Országos felmérés 1983. „Religion and the Religious Awareness of the Korean People”

¹¹⁵ Homer Hulbert, egy koreai keresztény misszionárius

¹¹⁶ HOGARTH 2002, 353

1. kép: Színes szalagokkal díszített fa a suwoni skanzenben. (2013. augusztus, a szerző fotója) A fehér papírokra kívánságokat szoktak írni, a kis kövek pedig az ajándékot szimbolizálják, ami talán segít, hogy kívánságuk valóra váljon.

2. kép Rituálék idején használt tárgyak és az ősök nevének fatáblái a királyi konfucianista szentélyben, Jongmyo-ban. (2013. július, a szerző fotója.)

3. kép Kiállított rituális áldozati asztal a Korea House-ban. (2013. augusztus, a szerző fotója.)

4. kép Szinte az összes palotában és szentélyben látható rögtön a bejárat után egy mesterségesen kialakított patak, ami a purifikáció funkcióját tölti be a geomancia szerint: mielőtt egy királyi vagy megszentelt térbe lépnénk, ezen áthaladva megtisztul az elménk és a lelkünk. A kép a Changgye-on-palotában készült. (2013. július, a szerző fotója.)

5. kép Kis sátrak sorakoznak jóslási szolgáltatásokon kínálva az utcán. Akárki beléphet és választ találhat kérdéseire életével vagy aggodalmaival kapcsolatban. A fotó Insadong közelében készült. (2013. augusztus, a szerző fotója.)

6. kép Kívánságuk elmondására a koreaiak számos módot alkalmaznak, egyik ezek közül a kis oszlopok építése kavicsokból. Valójában, kérésük vagy kívánságuk elmondása után elhelyeznek egy kavicsot egy más korábban ott levő felett anélkül, hogy lerombolnák a kis oszlopot. Ennek az ajándékozási formának valószínűleg sámánisztikus gyökerei vannak. A fotó a Bulguksa templomban készült. (2013. augusztus, a szerző fotója.)

7. kép: A köveket bárhova tehetik, akár a tetőre vagy az ajtóra is. A fotó a Bulguksa buddhista templomban készült. (2013. augusztus, a szerző fotója.)

8. kép: A kavicsoszlopok sámánisztikus természete ellenére sokan a nagy buddhista templomokban is építik őket, mint a képen látható Toseonsaban, Szöulban. (2013. július, a szerző fotója.)

9. kép: A modern időkben a pénz képviseli az értéket. A képen látható nő az egyik isten domborművére helyezett egy érmét, miután elmondta imáját vagy kívánságát. (2013. július, a szerző fotója.)

10. kép: A felajánlások lehetnek gyakorlatias dolgok a mindennapi élethez, mint az élet és utal. Itt látható egy nő, aki éppen meghajolni készül, előtte pedig vizes palackok, rizs, édességek a buddhista szobor előtt. (2013. július, a szerző fotója.)

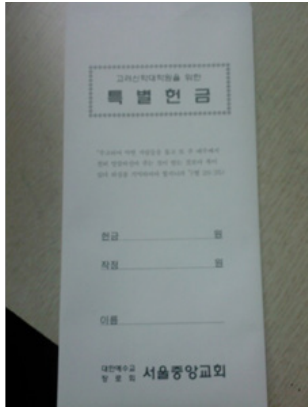

11. kép: A buddhista templomokban több perselyt is láthatunk, ahol a hívők adományait elhelyezhetik. Az adományozás megfelelő magatartásáról is adnak információt a Jogyesaban, a képen látható kis táblán. (2013. július, a szerző fotója.)

12. kép: Az emberek vizet, gyümölcslevet, virágokat helyeznek el a nevető Buddha előtt. A szobor mellett adományokat adhatnak, amivel a fiatalságot segítik meg. A kép a Jogyesaban, a Jogye-rend szülői főtemplomában készült. (2013. július, a szerző fotója.)

13. kép: A keresztény közösség is kap pénzt különböző szolgáltatásokat. Ez lehet akár kötelező is, például a havi fizetés 10%-ának adományozása, vagy egy különleges összeg hálájuk kifejezésére, stb. (2013. július, a szerző fotója.)

14. kép: Hasonló pénzadományozási szokás látható a Myeongdong Katedrálisban (imakártyák és pénzes borítékok). (2013. július, a szerző fotója.)

15. kép: A Myeongdong Katedrális mellett közvetlenül egy lány középiskola található. (2013. július, a szerző fotója.)

16. kép: A komolyan elhivatott hívők mindent módszert igyekeznek bevetni, hogy 'reklámozzák' gondolataikat, és nem csak a koreaiaknak, hanem a turistáknak is. (2013. augusztus, a szerző fotója.)

1. kép: A figyelemfelkeltés egy másik módja az előadás. Az utcán sétálva hallhatunk vallásos dalokat, vagy láthatunk keresztény közösség fiataljait táncolni. A fotó a Szoul állomás közelében készült. (2013. augusztus, a szerző fotója.)

28. kép: Meglepő, de örömteli tapasztalat volt látni ezt a két könyvet egymás mellett egy Gyeongju-ban levő hotel fiókjában. Buddha tanításai és az Újtestamentum. Ez a fajta szolgáltatás is az erős vallások együttélését tükrözi. (2013. augusztus, a szerző fotója.)

Bibliográfia

- BAKER, D. 2008, Korean Spirituality. University of Hawaii Press.
- BIRTALAN Á. 2002, „Some Common Phenomena in Korean and Inner Asian Ancient Religious Systems”: Birtalan Á. (szerk.): Aspects of Korean Civilisation. (Korean Studies in Hungary I.). Eötvös Loránd University, Department of Inner Asian Studies. 13–20.
- BRUNO, A. L. 2007, “Sending Away the Smallpox Gods”: Buswell Jr., R. E. (szerk.): Religions of Korea in Practice. Princeton University Press. 259–263.
- BUSWELL JR., Robert E. (szerk.) 2007, Religions of Korea in Practice. Princeton University Press.
- 조 흥윤, 1999, 한국의 샤머니즘. 서울대학교출판부.
- CHO, H. 1999, Koreai sámánizmus. Seoul University Press.
- CHOE YOON, I. 2007, “Martyrdom and Social Activism: The Korean Practice of Catholicism”: Buswell Jr., R. E. (szerk.): Religions of Korea in Practice. Princeton University Press. 355–375.
- CHOI, H. 2007, “A New Moral Order: Gender Equality in Korean Christianity”: Buswell Jr., R. E.: Religions of Korea in Practice. Princeton University Press. 409–420.
- CLARK, D. N. 1986, Christianity in Modern Korea. University Press of Amerika.
- DIÓSZEGI V. 1998, Samanizmus. Terebess Kiadó.
- ELIADE, M. 1999, A szent és a profán. Európa Könyvkiadó.
- ELIADE, M. 2005, A samanizmus. Osiris Kiadó.
- ELIADE, M. 2006, Mítoszok, álmok és misztériumok. Cartaphilus Kiadó.
- GRAYSON, J. H. 2002, Korea: A religious history. Routledge Courson.
- GECSE, G. 1983, Vallástörténeti kislexikon. Kossuth Könyvkiadó.
- HAHN, I. (lekt.) 1970, Mitológiai ábécé. Gondolat Kiadó.
- HAMILTON, M. B. 1998, Vallás, ember, társadalom. Aduprint.
- HOGARTH, H. Kim 2002, Syncretism of Buddhism and Shamanism in Korea. Korean Studies Series, 21. Jimoondang Publishing Company.
- KEEL, H. 2010. szeptember, „What Does It Mean to Study Korean Religion(s)?”: Journal of Korean Religions 1, 1–2. Institute for the Study of Religion, Sogang University. 11–22.
- KIM, C. 2010. szeptember, „The Concept of „Korean Religion” and Religious Studies in Korea”: Journal of Korean Religions 1, 1–2. Institute for the Study of Religion, Sogang University. 23–41.
- KIM, A. E. 2005. március, „Nonofficial Religion in South Korea: Prevalence of Fortunetelling and Other Forms of Divination”: Review of Religious Research 46, 3. Religious Research Association, Inc. 284–302.
- KIM, H. 2007, “A Party for the Spirits: Ritual Practice of Confucianism”: Buswell Jr., R. E.: Religions of Korea in Practice. Princeton University Press. 163–176.

- KIM, K. - The Korea Herald (szerk.) 2008.; Social Change in Korea. Insight into Korea Series, 2. Jimoondang.
- KIM K. 2008, „Korean religions struggling to be born again”: Kim Kyong-dong - The Korea Herald (szerk.): Social Change in Korea. Insight into Korea Series, 2. Jimoondang. 254–261.
- OAK, S. 2010, “Healing and Exorcism: Christian Encounters with Shamanism in Early Modern Korea”: *Asian Ethnology*, 69, 1. Nanzan University. 95–128.
- PARK, C. 2010, „An Interview with Professor James H. Grayson”: *Journal of Korean Religions* 1, 1-2. Institute for the Study of Religion, Sogang University. 189–197.
- PARK, M. 2003, „Korean Shaman Rituals Revisited: The Case of Chindo Ssikkim-kut (Cleansing Rituals)”: *Ethnomusicology*, Vol. 47, No. 3. University of Illinois Press on behalf of Society for Ethnomusicology, 355–375.
- SHIM, J. 1999, *Korean Buddhism. Tradition and Transformation*. Korean Studies Series, 3. Jimoondang Publishing Company.
- TOKAREV, Sz. A. (szerk.) 1988, *Mitológiai enciklopédia II*. Gondolat Kiadó.
- UHLMANN, P. R. 2007, “A Buddhist Rite of Exorcism”: Buswell Jr., R. E.: *Religions of Korea in Practice*. Princeton University Press. 112–129.
- VALLAS, P. (szerk.) 2010, *Mitológiai enciklopédia*. Saxum Kiadó
- VERMEERSCH, S. 2007, “Buddhism as a Cure for the Land”: Buswell Jr., R. E.: *Religions of Korea in Practice*. Princeton University Press. 76–85.
- WALRAVEN, B. 2007, “Shamans, the Family and Women”: Buswell Jr., R. E.: *Religions of Korea in Practice*. Princeton University Press. 306–324.
- WALRAVEN, B. 2009, “National Pantheon, Regional Deities, Personal Spirits? Mushindo, Söngsu, and the Nature of Korean Shamanism”: *Asian Ethnology*, 68, 1. Nanzan University. 55–80.
- YANG, J. 2008, „Changing values cause ideological confusion”: Kim Kyong-dong - The Korea Herald (szerk.): Social Change in Korea. Insight into Korea Series Vol. 2. Jimoondang, 86–98.
- YOON, H. 1975, “An Analysis of Korean Geomancy Tales”: *Asian Folklore Studies*, Vol. 34, No. 1. Nanzan University. 21–34.
- YOON, H. 2007, “Confucianism and Geomancy” In Buswell Jr., R. E.: *Religions of Korea in Practice*. Princeton University Press. 205–222.
- YOON, H. 2006, *The Culture of Fengshui in Korea*. Lexington Books.

Internetes források:

Divining a Bright Future for Fortunetelling http://english.chosun.com/site/data/html_dir/2006/02/02/2006020261001.html (Utolsó letöltés: 2013. 09. 17.)

Sazoo <http://www.sajoo.com> (Utolsó letöltés: 2013. 09.17.)

Salát Gergely: Női szerepek a konfuciánus világképben. Terebess Ázsai E-Tár 2013.09.23. <http://terebess.hu/keletkultinfo/salat4.html>